

ІСТОРІЯ МОВИ. ГРАМАТИКА

Гікова Галина

ЛЕКСИЧНА СПОЛУЧУВАНІСТЬ ПРИСЛІВНИКІВ ІЗ ДІЄСЛОВАМИ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (на матеріалі сучасної німецької мови)

*Аналіз сполучувальних семантичних зв'язків прислівників з дієсловами проведено за такими параметрами: частота вживання підкласу, наявність статистично значущих зв'язків (за критерієм χ^2 -квадрат) та їх інтенсивність (коефіцієнт K). Встановлено, що всі випадки статистично значущого зв'язку між ознаками є сполучувальними моделями типу: *sofort + finden, wo + grenzen, wirklich + sehen*. Всі семантичні підкласи прислівників мають сполучувальні особливості з дієсловами.*

Ключові слова: лексична одиниця, сполучуваність, прислівник, дієслово лексико-семантичний підклас, селективність, функціональний стиль

Неоднозначне ставлення вчених до проблеми функціонування прислівника як окремої частини мови та його сполучувальних можливостей призвели до пошуків дослідницької діяльності в цьому напрямку [2; 3; 5; 6; 9; 13; 14; 20; 26; 29]. Прислівники, як і будь-які інші лексеми, є вагомим джерелом поповнення й збагачення лексичного фонду сучасної німецької мови. Оригінальність, фонетична, семантична і синтаксична самобутність прислівників має чимале значення для вивчення історії німецької мови.

Метою нашого дослідження є розгляд і опис сполучувальних можливостей прислівників у сучасному художньому дискурсі у придієслівній позиції, тобто в сполученнях з дієсловами на рівні слів і підкласів слів та виявлення закономірностей таких сполучень.

Дослідження ґрунтується на матеріалі сучасної німецької художньої прози: фактичний матеріал – близько 4000 фіксацій. Прислівники згруповано за семантичними ознаками в шість семантичних підкласів: часу, місця, причини та мети, способу, модальні, ступеня, а дієслова – на 26 семантичних підкласів: (1) неспіввіднесені, (2) локально співвіднесені, (3) темпорально співвіднесені, (4) посесивно співвіднесені, (5) партитивно співвіднесені, (6) модально співвіднесені, (7) сприйняття, (8) когнітивно співвіднесені, (9) статичні, (10) симетричні, (11) активного переміщення суб'єкта, (12) переміщення об'єкта, (13) результативні (результат в об'єкті), (14) зміни стану об'єкта, (15) зміни володіння через суб'єкт, (16) активного сприйняття, (17) активні когнітивні, (18) активного відношення, (19) активної комунікації, (20) неспіввіднесеної дії (дія не на об'єкт), (21) пасивного переміщення суб'єкта, (22) результативні (результат у суб'єкті), (23) зміни стану суб'єкта, (24) зміни зовнішнього стану, (25) пасивної комунікації, (26) пасивної зміни володіння.

На сьогодні у лінгвістиці широко використовуються квантитативні методи дослідження [4; 8; 22; 27; 30]. Систематизація, вимірювання та узагальнення лінгвістичного матеріалу разом із його якісною інтерпретацією дозволяють дешифрувати механізм мови, складові якого найчастіше і найповніше виражаються числовими відношеннями.

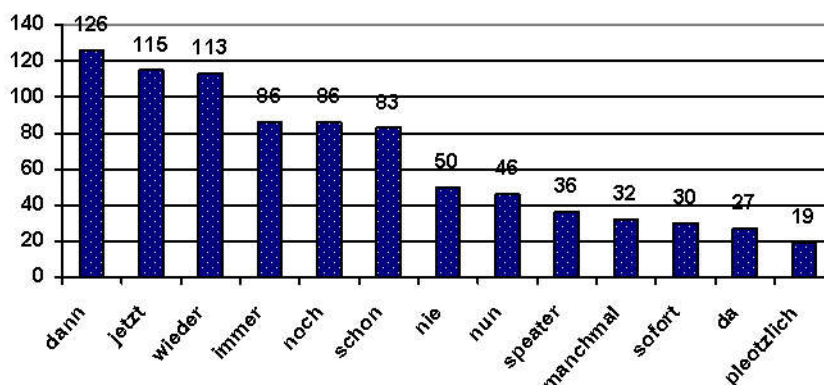
У нашій роботі послуговуємося коефіцієнтом спряженості K , коефіцієнтом кореляції r та критерієм χ^2 [1, с. 85-93] і встановлюємо статистично вагомий зв'язок між ознаками, його силу, що дало можливість виявити закономірності в сполученні лексичних одиниць.

Проаналізуємо прислівники часу та місця, бо, як підкреслює Мартін Гаспельмат: "*Space and time are the two most important basic conceptual domains of human thinking. Human languages again and again express temporal and spatial notions in a similar way...*" (Простір та час є двома найважливішими базовими концептуальними сферами людського мислення. Людські мови знову й знову виражають часові та просторові поняття схожим чином...) [17, с. 1].

Високу частоту вживання, як свідчать дані діаграми 1, виявили прислівники на позначення окреслення дії, стану і процесу, як-от: *jetzt, wieder, dann, immer, noch, schon, nun, nie, später, manchmal, sofort, da, plötzlich*.

Діаграма 1

Частота вживання прислівників *часу*
в сполученні з дієсловами в художніх текстах

Найвищою виявилася частота вживання прислівників *dann*, *jetzt* та *wieder* які виражають головним чином часову послідовність опису подій, що притаманна художнім творам: *jetzt* акцентує на затриманні уваги на певній події, виражаючи стан обмеженого простору в теперішньому часі, наприклад:

*Komm, Nora, leg dein Ohr an meinen Mund, du musst doch, musst doch verstehen, was ich sage... ich **sprech jetzt** noch langsamer, langsamer, warum begreifst du nicht?* [24, с. 35].

Прислівник *wieder* вказує на можливість повторення дії в часовому вимірі, зв'язуючи при цьому хронологічну сітку художнього твору. Наприклад:

*...es würde einen Prozess mit Leo geben wegen der Alimente für Wilma, die er **jetzt** ans Jugendamt **zahlte**, die sie vom Jugendamt bekam, aber heimlich Leo **wieder zusteckte*** [11, с. 55].

Вираження послідовності та черговості змістового навантаження, або вказівка на конкретний часовий пункт притаманні прислівникові *dann*, що спричинює високу частоту його реалізації в художньому дискурсі. Наприклад:

*Bert hatte einen dünnen Stock in der Hand, er lächelte, er winkte zu uns herauf, und **dann...fiel** er nach vorn und **klammerte sich** an der Mähne des Gauls fest* [23, с. 69].

Gleich, gleich, mein Kind, noch ein paar Minuten, dann geht's los [11, с. 205].

Зауважимо, що за новітніми даними дослідження частот вживання [34], прислівники *wieder* та *dann* належать до сотні найчастотніших слів сучасної німецької мови.

У ході дослідження встановлено зв'язки між ознаками [лексична одиниця] та [семантичний підклас дієслова]. У таблиці 1 подано дані про селективність таких сполучень.

Таблиця 1

Значущі величини коефіцієнта К семантичних зв'язків прислівників *часу* з дієсловами в художніх текстах

прислівник	дієслово	wieder	dann	immer	schon	nun	nie	später	manchmal	sofort	da	plötzlich
01												
04												
06												
07												
08												
11												
12												
13												
14												
15												
16												
17												
18												
19												
22												
24												
26												

■ K=0,01 ■ K=0,02

Велика кількість сполучень з селективністю $K=0,01$, є свідченням наявності різного виду сполучувальних комбінацій окремих лексем, які в тій чи іншій мірі знаходять вираження в художніх текстах.

Найвищий показник відхилення від теоретично очікуваного результату має сполучення прислівника *sofort* з дієсловами *пассивної зміни володіння* ($K=0,02$), наприклад:

*Thiele stellt sich jetzt auf einen großen roten Medizinball, **findet sofort ein vollkommenes Gleichgewicht und spricht weiter*** [32, с. 166].

Важливо відмітити, що в більшості зафіксованих сполучень з прислівником *sofort*, виступає дієслово *finden*, тоді прислівник *sofort* вказує на відсутність часової затримки, підтверджуючи коротку тривалість процесу, що має відтінок випадковості і завершується зміною стосунків.

Значить, лексеми-прислівники здатні сполучатися з семантичними підкласами дієслів і утворювати сталі словосполучення, що підтверджує висока частота їх вживаності в художньому дискурсі.

Аналіз прислівників місця засвідчує нижчу частотність порівняно з прислівниками часу. Найвищий показник частотності в прислівників: *wo* (58), *da* (50), *hier* (45), *dort* (21), *draußen* (13), *darin* (10), *oben* (9) *nah* (7), *überall* (6). Прислівник *wo* часто вживається в розповідних та питальних реченнях і сфокусовує увагу читача на просторовому обмеженні подій та збуджує уяву в очікуванні наступних. Уміщуючи запитання, він сприяє вираженню лаконічності, напруженості дії, найчастіше сполучається з симетричними дієсловами:

*Rasierzeug, Bademantel, Hausschuhe: sie wusste, **wo** sie alles finden würde, und sie war auch bereits entschlossen, das bild nicht einfach ins Wohnzimmer zu stellen, sondern an seinem alten Platz aufzuhängen, überm Esstisch, **wo** es die Versöhnlichkeit feierte, die von gemeinsamem Essen ausging.* [24, с. 40];

*Und **wo** bleibt mein pädagogisches Prinzip?* [16, с. 60];

*Ach, Nora, **wo** bist du, was hält dich auf, ausgerechnet heute...* [24, с. 160].

Високий селективний зв'язок виявило сполучення прислівника *wo* з дієсловом *grenzen*, що в своєму значенні поєднує симетрію й просторовість:

*Nur dadurch lernt man Städte kennen. Ganz besonders englisch, **wo Adressenfinden oft an Fährtenlesen grenzt*** [32, с. 58].

Прислівники *da* та *hier* виявили високу частоту вживання й мають синонімічне значення, виражаючи місцезнаходження в просторі.

Wunderbare Männer und Frauen saßen da und ließen sich willig transportieren. [32, с. 40];

... ich komme mir hier vor wie im Land an der Grenze, wie im Niemandsland... [24, с. 160].

Оскільки позначення точкової локативності, виражене цими прислівниками, є базовим у просторовому сприйнятті людини, їх використання в наративному процесі є невід'ємним. Прислівник *hier* ($K=0,03$) виявив семантичний зв'язок з дієсловами *зміни стану об'єкта* (*erschließen, heilen, abschließen, erschrecken, abbrechen*) (див. табл. 2).

Таблиця 2

Значущі величини коефіцієнта K семантичних зв'язків прислівників *міця* з дієсловами в художніх текстах

Прислівник					
Дієслово	wo	hier	draußen	nah	überall
07					■
10	■				
11				■	
12				■	
14		■			
17				■	
25			■		

■	$K=0,03$	■	$K=0,04$
■	$K=0,07$	■	$K=0,09$

Der Arzt gibt nach. Hier kann vielleicht ein Reuebesuch den ganzen Kummer auf einmal heilen. [33, с. 10];

Ja, Alter, er war fertig mit uns und wollte alles abbrechen hier und in einem anderen Verein von vorn anfangen [23, с. 279]. У таких сполученнях прислівник *hier*, позначаючи місце чи місцевість, де

знаходиться дійова особа, або на яку вказує автор, набуває додаткового глибшого відтінку для позначення місця, в якому відбувається активна зміна стану об'єкта.

У випадку вживання прислівників причини та мети високу частотність виявили прислівники *warum* (19), *deshalb* (11), *sonst* (10), *dennoch* (7), *darum* (4). Прислівник *warum*, незважаючи на високу частоту реалізації, не має особливих селективних зв'язків. Натомість ми виявили зв'язок між наступними ознаками: *sonst* + *пасивно спієвіднесені* дієслова (*haben*, *gehören*), *sonst* + дієслова *пасивного переміщення суб'єкта* (*fallen*, *überlaufen*), *dennoch* + *локально спієвіднесені* дієслова (*stehen*), *deshalb* + дієслова *переміщення об'єкта* (*zusammen stellen*, *zuwenden*). Усі вищезгадані сполучувальні моделі мають невелику селективність ($K=0,01$), це пов'язано з неоднорідним семантичним наповненням ознак прислівників, яке ґрунтується на семантико-синтаксичних відношеннях причини та мети, що встановлюються між частинами складнопідрядного речення. Вартою уваги є сполучувальна модель *sonst* + дієслова *пасивного переміщення суб'єкта*, де прислівник детермінуючи те, що станеться у випадку, якщо не буде виконана умова, передбачає використання дієслова з дещо негативним для мовця забарвленням, що спричинене особливістю вираження думки у такому реченні. Наприклад:

*Keine Träne mehr, bitte, **sonst läuft** das Tränenkrüglein drüber **über** und macht das tote Kind noch nass* [31, с. 310]. Зв'язок між ознаками в інших сполученнях пов'язаний не з семантичним забарвленням окремих лексичних одиниць, а з особливістю тематики художнього твору та речення зокрема.

Цікавим виявився аналіз прислівників за семою зі значенням способу дії, яка відрізняється від інших семантичних підкласів ширшим діапазоном лексичних варіантів, що в свою чергу зменшує вірогідність повторення. Результати дослідження підтверджують високу частоту вживання прислівників *wie* (44), *schnell* (11), *einfach* (6), *rasch* (5), *leise* (4), *lang* (4). Прислівник *wie*, володіючи широким спектром семантичних ознак, як-от: яким способом, яким чином, яким шляхом відбувається дія, виражена конкретним дієсловом, показав найвищу частотність. Наприклад:

...ich sage ungeklärt und ich sage außerdem obskur, weil dasselbe bedeutet – wie der auf unser Land schimpft, mit Schaum vor dem Mund fast – warum eigentlich? [10, с. 188].

Denken Sie mal darüber nach, wie wir in diesen Verein hineingeraten sind? [10, с. 188].

Подальший аналіз прислівників способу не виявив значущих зв'язків для прислівника *wie*, що підтверджується відсутністю прямої залежності між частотою вживання та вибірковістю (селективністю).

Натомість для прислівників із нижчою частотою реалізації зафіксовано вагомі результати зв'язків між ознаками. Зокрема, прислівник *einfach*, який не має яскравого семантичного забарвлення, а служить для позначення чогось, що можна виконати, чи що відбувається просто, без особливих зусиль, виявив декілька сильних зв'язків: із локально співвіднесеними дієсловами (*liegen*), співвіднесеними сприйняття (*verströhen*) й дієсловами зміни володіння через об'єкт (*kaufen*).

Er musste jetzt einfach einkaufen, einkaufen, einkaufen [32, с. 64].

Отже, висока селективність сполучень з цим прислівником підносить його до рангу тих прислівникових лексем, які утворюють характерну лексичну сітку художніх творів.

Чітко виражена семантична сумісність спостерігається в сполученнях прислівника *leise* з дієсловами активної комунікації. Спільна сема звуку, який виникає при комунікаційній артикуляції, та міри звуку, що, власне, виражає прислівник *тихо*, характеризує взаємне притягання акустичних ознак на лексичному рівні та рівні підкласів слів. Прислівник *leise* виражає додаткове уточнення ознаки, яка природно властива семантиці дієслів активної комунікації, і, що важливо, саме акустичній семі притаманна вибірковість. Це зумовлено особливістю зображення подій у літературному творі, коли автор намагається створити багатодименсійну картину, яку читач повинен уявити, використовуючи різні органи чуття, в цьому випадку слух, наприклад:

Hänschen erzählte leise, dass er nun von seiner Schwester weggehen würde, die ihn seit dem Tode der Eltern aufgezogen hat [33, с. 150].

„Was ist?“ *sagte sie leise* [23, с. 249].

Синонімічні прислівники *rasch* та *schnell* реалізуються стосовно до часу перебігу дії, процесу чи тривалого стану, вказуючи на короткий часовий простір. За результатами аналізу високу вибірковість виявлено у сполученнях цих прислівників із дієсловами пасивної зміни володіння та пасивного переміщення суб'єкта, наприклад:

... *dann hob er mehrmals hintereinander die gute Hand und ließ sie rasch auf die Schreibunterlage fallen*... [24, с. 100].

... *denn was einmal gerettet wird, geht so schnell nicht wieder verloren* [16, с. 10]. Із прикладів видно, що обидва прислівники, характеризуючи зміну та переміщення за обмежених темпоральних умов, сприяють динамічності подій, вносять аспект активності в пасивний стан елемента розповіді. Частота і вибірковість вживання таких сполучень обернено пропорційні, з чого можемо зробити висновок про їх художню силу в літературному творі.

Наступним кроком дослідження було проаналізувати *модальні* прислівники, найуживанішими з яких виявилися: *vielleicht* (37), *so* (37), *gern* (18), *natürlich* (14), *wirklich* (12), *eigentlich* (9). Прислівники *vielleicht* у сполученні з дієсловами не відзначається вибірковістю, але засвідчує найвищу частотність у вживанні подібно до *so*, *wie*, *da* та *jetzt* (див. табл. 3), проте прислівник *eigentlich* із низькою частотою реалізації в сполученні з *статичними* дієсловами виявив найвищу селективність (K=0,09).

Таблиця 3

Значущі величини коефіцієнта K семантичних зв'язків *модальних* прислівників із дієсловами в художніх текстах

Прислівник		wirklich	gern	natürlich	eigentlich
Дієслово	so				
02					
04					
06					
09					
12					
16					

	K=0,05		K=0,06
	K=0,07		K=0,09

Якщо мовець не хоче називати причину чи давати обґрунтування своїх дій, стану, в якому знаходиться, то він вважає доцільним

використати прислівник *eigentlich*, для позначення того, що "в принципі", "взагалі" відбувається, наприклад:

eigentlich liebe überhaupt nicht [15, с. 240]. Сполучення такого прислівника з статичним дієсловом окреслює невизначеність стану, яка підкреслюється в літературному творі самим героєм, а не автором.

Високий показник частотності в сполученнях прислівника *gern* з *посесивно співвіднесеними* дієсловами та прислівника *so* з *модально співвіднесеними*. Перша сполучувальна модель у всіх зафіксованих випадках виражена комбінацією лексем *gern* + *haben*, наприклад:

Lotte, du weißt, dass ich dich gern habe, und manchmal meine ich, du hättest mich auch gern [10, с. 248].

Відомо, що це словосполучення є сталим, і в такій комбінації означає подобатися, любити, тому для нашого дослідження воно є цікавим лише як характерна ознака лексики художнього стилю, а не сполучувальних можливостей прислівника.

Взаємне притягання ознак модальності, що на лексичному рівні виражено прислівником *so* та дієсловами *aussehen*, *passen*, *bleiben*, *heißen*, належить до характерних ознак сполучуваності прислівника в художніх творах. Показовим у цьому випадку є нечітко виражена модальність, адже прислівник *so* не конкретизує відношення, а реалізує своє семантичне значення в доповненні, наприклад:

Da hatte man nun... das Jurastudium auf sich genommen... und jetzt sah es so aus, als ermögliche dieses Studium nicht nur nichts, sondern bedrohe alles [31, с. 103].

Сполучення *wirklich* + *sehen* реалізує на лексичному рівні модель сполучення модальних прислівників та дієслів активного сприйняття. Така комбінація змістових ознак несе основне навантаження в реченні шляхом зміцнення та підсилення активності сприйняття, наприклад:

Alfred konnte, seit er gesehen hatte, was die zwei zerdrückten Eier in seinem so sorgfältig gepackten Koffer eingerichtet hatten, Eier wirklich nicht mehr sehen [31, с. 126].

Прислівник *natürlich* має ознаку вираження чогось само собою зрозумілого, коли подія відбувається так, як передбачалося. Аналізом встановлено, що між такою ознакою та *локальним співвіднесенням*, вираженим дієсловом, існує значущий зв'язок. Селективність таких сполучень найменша для модальних прислівників загалом, проте досить вагома ($K=0,05$). На лексичному рівні зафіксовано сполучення з дієсловами *sich befinden* та *stehen*. Такі сполучення самі по собі не є

довершеними семантично, тому найчастіше в придієслівній позиції знаходимо ще одну локативну обставину. Наприклад:

Und natürlich stand auf dem Flügel im Silberrahmen das Bild, das er, der noch nicht ganz Dreizehnjährige, unter Verwendung von Motiven aus Philipp Otto Morgen geschaffen hatte... [31, с. 103].

Рівносильний із вищеописаним є зв'язок між ознаками в сполученні прислівника *gern* з дієсловами *переміщення об'єкта* (werfen, stellen). Сполучення такого типу мають суб'єктивне забарвлення й тому їх вибірковість у художніх творах є високою. Наприклад:

Ein rechter Snob waren sie, der seinen geschneigelten Oldtimer gern in die Sonne stellte und sein progenes Profil daneben [16, с. 170].

За розподілом частоти вживання окремих лексичних одиниць підкласу прислівників *ступеня*, найуживанішими є прислівники: *mehr* (86), *nur* (54), *wenig* (17), *viel* (16), *kaum* (10), *sehr* (5). Для прислівників ступеня характерна та ж закономірність, що прослідковується в нашому дослідженні на сполученнях інших прислівників, а саме: найчастотніші прислівники в сполученні з дієсловами не проявляють зв'язку між ознаками, а менш частотні виявили зв'язки з високою селективністю (див. табл. 4). До таких відносимо прислівники *sehr* з статичними дієсловами, *wenig* з дієсловами зміни володіння через суб'єкт, та *viel* з підкласом когнітивно співвіднесених дієслів. Наприклад:

Deshalb hat Oskar auch nie, selbst während einsamster Stunden nicht, Brausepulver auf seine Trommel gestreut, seinen Speichel dazugemengt und ein Schauspiel veranstaltet, das er seit Jahren nicht mehr gesehen hat, das ich sehr vermisse [15, с. 230].

Таблиця 4

Значущі величини коефіцієнта *K* семантичних зв'язків прислівників *ступеня* з дієсловами в художніх текстах

Прислівник-			
Дієслово	wenig	viel	sehr
08			
09			

15

K=0,05 K=0,09

Вибірковість таких сполучень зумовлена особливістю комбінації семантичних ознак, яка базується на збігові змісту та семантичній сумісності. Слід відмітити, що сполучуваність прислівника *sehr* з підкласом статичних дієслів, є випадком можливості вживання цього прислівника для означення дієслівної ознаки без додаткового прислівникового чи прикметникового уточнення: ми можемо сказати *er liebt sie sehr*, але не можемо *–er arbeitet sehr, sie redet sehr*, тільки *–er arbeitet sehr gut, sie redet sehr langweilig*.

У прислівнику *viel* виявлено селективність лише в сполученні з когнітивно співвіднесеними дієсловами.

Ich weiß von dir genau so viel wie von Bert [23: 249].

Sie denken zu viel an sich [16: 120].

Прислівники ступеня виражають кількісний вияв дії.

Проаналізований матеріал дає змогу стверджувати, що всім семантичним підкласам прислівників властиві сполучувальні особливості з дієсловами.

- семантичний підклас прислівників часу має найвищий показник частотності;
- лексеми з найвищою частотою реалізації не виявили селективності у сполученнях з дієсловами. Така закономірність характерна для лексем усіх семантичних підкласів, зокрема для таких, як: *jetzt, da, warum, wie, vielleicht, mehr, nur*;
- найвища селективність виявлена для сполучень :
nah + дієслова *активного переміщення суб'єкта* (11);
einfach + дієслова *співвіднесення сприйняття* (7);
einfach + дієслова *зміни володіння через об'єкт* (15);
eigentlich + *симетричні* дієслова (9);
sehr + *симетричні* дієслова (9), де $K=0,09$;
rasch + дієслова *пасивного переміщення суб'єкта* (21), де $K=0,08$;
überall + дієслова *співвіднесення сприйняття* (7);

einfach + локально співвіднесені дієслова (2);
schnell + дієслова пасивної зміни володіння (26);
gern + посесивно співвіднесені дієслова (4);
so + модально співвіднесені дієслова (7), де $K=0,07$;

- вибірковість притаманна таким сполучувальним комбінаціям окремих лексем: *sofort* + *finden*, *wo* + *grenzen*, *wirklich* + *sehen*,
- усі випадки статистично значущого зв'язку між ознаками є сполучувальними моделями для реалізації в художніх текстах.

Залишається актуальною необхідність проаналізувати сполучуваність прислівників на лексичному рівні в інших функціональних стилях, для виявлення характерних особливостей.

Література

1. Левицкий В.В. Квантитативне методы в лингвистике. – Черновцы: Рута, 2004. – 190 с.
2. Полянская О.Л. О семантической сочетаемости наречий в английском языке // Вопросы валентности и дистрибуции лингвистических единиц в английском языке. – Пермь, 1980. – С. 65-83.
3. Салувер М. Семантические и логические свойства некоторых групп качественных наречий // Учен. зап. Тарт. ун-та, 1982. – С. 27-39.
4. Фрумкина Р. М. Статистические методы изучения лексики. – М.: Наука, 1964. – 115 с.
5. Шаровская Л.И. Структурно-вероятностный анализ семантических классов немецких глаголов: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Львов, 1980. – 20 с.
6. Шмелев В.Н. Категория отношений и сущность наречий (в связи с общей теорией частей речи) // Проблемы общей и немецкой лексикологии. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. – С. 49-62.
7. Шнітке Т.А., Ерліх Е.Б. Грамматика немецкого языка. – Київ, 1995. – 235 с.
8. Altmann Gabriel Status und Ziele der quantitativen Sprachwissenschaft: Jaeger Siegfried Linguistik und Statistik. – Braunschweig: Vieweg, 1972. – S. 1-9.
9. Birkenheuer Hans-Joachim Untersuchungen zur französischen Adverbialsemantik: ein Vergleich zwischen Adverbien und den ihnen zugrundeliegenden Adjektiven. – Bochum, 1997. – III, 381 S.
10. Böll H. Gruppenbild mit Dame. – München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1985. – 210 S.

11. Böll H. Haus ohne Hüter. – München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2002. – 317 S.
12. Engel Ulrich Deutsche Grammatik. – München: Iudicium, 2004. – 485 S.
13. Engelke Sabine Freie und feste Adverbiale im Deutschen. – München, 2003. – 260 S.
14. Golubcova Ljudmila Adverb und Sprachstil: Untersuchungen zur stilistischen Differenziertheit, insbesondere im lexikalischen Bereich. – München: Sagner, 1991. – 417 S.
15. Grass G. Die Blechtrommel. – Darmstadt – Berlin – Spandau – Neuwied am Rhein: Hermann Luchterhand Verlag, 1960. – 493 S.
16. Grass G. Örtlich betäubt. – Darmstadt und Neuwied: Hermann Luchterhand Verlag, 1984. – 190 S.
17. Haspelmath Martin From space to time: temporal adverbials in the world's languages. – München: Lincom Europa, 1997. – S. 1.
18. Helbig Gerhard, Joachim Buscha Deutsche Grammatik: ein Handbuch für den Ausländerunterricht. – Berlin: Langenscheidt, 2001. – 654 S.
19. Helbig Gerhard Studien zur deutschen Syntax. – Leipzig: VEB Verlag, 1983. – S. 67-105.
20. Hoyer Leo Adverbs and modality in English. – London: Longman, 1997. – 322 P.
21. Knaurs Grammatik der deutschen Sprache. Sprachsystem und Sprachgebrauch. – München: Lutz Götze Ernst W. B. Hess-Lüttich, 1989. – 624 S.
22. Koehler Reinhard Methoden und Modelle in der quantitativen Linguistik // Faulbaum F., SoftStat '91. Advances in statistical software 3. – Stuttgart: Gustav Fischer, 1992. – 489-495 S.
23. Lenz S. Brot und Spiele. – Hamburg: Hoffmann und Campe, 1997. – 300 S.
24. Lenz S. Der Verlust. – München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1985. – 233 S.
25. Moskalskaja O. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. – M.: Vysshaja shkola, 1983. – 384 S.
26. Notholt Edwin Das Adverb, der präpositionale Ausdruck und der ganze Satz als Prädikat in Verbindung mit dem Verb in der Entwicklung der französischen Sprache. – Göttingen, 1913. – 177 S.
27. Piotrowski R.G., Bektaev K.B., Piotrowskaja A.A. Mathematische Linguistik. – Bochum: Brockmeyer, 1985. – 514 S.
28. Schendels E. Deutsche Grammatik. – M.: Vysshaja shkola, 1988. – 400 S.
29. Schmoe Friederike Das Adverb: Zentrum und Peripherie einer Wortklasse. – Wien: Ed. Praesens, 2002. – 106 S.
30. Tuldava Juhan Methods in quantitative linguistics. – Trier: Wiss. Vlg. Trier, 1995. – 123 P.

31. Walser M. Die Verteidigung der Kindheit. – Frankfurt am Main: Surkamp, 1991. – 519 S.
32. Walser M. Jenseits der Liebe. – Frankfurt am Main: Surkamp, 1976. – 175 S.
33. Wolf Chr. Der geteilte Himmel. – Leipzig: Philipp Reclam jun. Verlag, 1966. – 235 S.
34. <http://wortschatz.informatik.uni-leipzig.de/>

Hikova Halyna. Kombinierbarkeit der Adverbien mit den Verben auf der lexikalischen Ebene im Stil der schönen Literatur. Anhand der literarischen Werke wird versucht auf lexikalischer Ebene Gesetzmäßigkeiten in der Verbindbarkeit der Adverbien mit Verben festzustellen und ihre Besonderheiten zu erklären. Die Analyse erfolgt mit Hilfe von statistischen Methoden.

Schlüsselwörter: lexikalische Einheit, Kombinierbarkeit (Kollokationen, Kongruenz), Adverb, Verb, lexikalisch-semanticke Subklasse, Selektivität, Funktionalstil.

Держевич Наталія

**ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК
ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДЕРИВАТИВ
(на матеріалі німецької мови)**

У статті досліджується формування відокремлюваних та невідокремлюваних префіксів в процесі їх історичного розвитку. Тут представлені похідні дієслова, утворені за допомогою цих префіксів, та формування семантичних груп, при утворенні яких враховуються синтаксичні і морфологічні аспекти цих дериватів.

Ключові слова: префіксальне дієслово, відокремлювальний префікс, невідокремлювальний префікс, композит, префіксація, дериват, частка

Процес становлення дієслівних префіксів, їх шлях від прислівника до дієслівного префікса, складне поєднання семантичних і синтаксичних процесів, які привели до нинішнього використання префіксів та закономірностей їх уживання в сучасній німецькій мові, досліджувалися мовознавцями віддавна.